

Diplomová práce

Jméno a příjmení (student): Dana VODÁKOVÁ

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří KUTHAN

Posudek oponenta práce:

Při zmapování stavu bádání v druhé kapitole (s. 7-12) si udržuje autorka kritický odstup k primární literatuře, dokázala posoudit subjektivnost starších historiografických studií i význam novějších prací, velmi lze taky ocenit, že autorka plně recipuje nejenom všechny archeologické i umělecko a stavebně historické práce, ale že si dokonce obstarala i zatím nezveřejněné výzkumy z těchto oborů. Položení vědeckých otázek se sice neuskutečnilo ve zvláštní kapitole, nicméně plně vyplývá z poznání všech problémů vycházející ze skvělého interdisciplinárního podání stavu bádání a recepce primární literatury. Ostatně si stanovila autorka již v úvodní kapitole velmi jasně celé badatelské zaměření práce na objasnění počátků městského chrámu sv. Jakuba a jeho prvotního stavebního vývoje v rámci nejstarších dějin města a jeho regionu, i na otázku stavebníka, technologického provedení a ideálního náboje této raně gotické sakrální architektury. To se jeví pro diplomovou práci jako velmi ambiciózní a náročný úkol, při jehož splnění mohla autorka jen z menší části vycházet z poznatků získaných v rámci bakalářské práce o starojihlavském kostelu sv. Jana Křtitele z roku 2006 a jeho následné letošní publikace.

Třetí kapitola představuje velmi zdařilý pokus o určení *terminu post quem* pro vznik farního centra při městském chrámu sv. Jakuba - ten samozřejmě vyplývá jedinečně z městotvorného procesu Jihlavy ve druhé a třetí třetině 13. století, který se jeví jako velmi komplikovaný a bádáním v podstatě dodnes z velké části nevyřešený (s. 12-19). Autorka nejprve rozumným způsobem sestavila všechny klíčové písemné prameny, které používá zásadně z kritických pramenných edic. Nicméně by někdy bylo by vhodnější nepoužívat překlady latinských originálů, ale citovat přímo z nich a přepsat ty nejdůležitější a nejpoužívanější písemnosti v závěru práce v jakémsi inventáři či katalogu písemných pramenů. Pak dochází skrze metodicky velmi vyspělou a obezřetnou interpretaci a následující interdisciplinární vyhodnocení s použitím všech dostupných archeologických a stavebně historických dokladů k velmi zajímavým a dobře podloženým závěrům ohledně časového vymezení počátků města Jihlavy. Přináší přitom sice poměrně málo, ale za to velmi vhodné analogie z jiných hornických měst (s. 15).

V následující kapitole podrobila autorka nejdůležitější listiny k otázce vzniku a počátečního vývoje chrámu sv. Jakuba v Jihlavě z let 1243, 1256 a 1257 kritice pramenů: opravdu pozoruhodné přitom není jenom, že se ji kromě velmi důkladné vnější kritiky

zejména u těch ztracených originálů podařilo sestavit souvislou řadu opisů, ale autentičnost těchto pramenů ověřila i naprosto skvělou komparativní textovou analýzou i vypracováním dalších dokladů, takže tato dílčí historiografická studie (s. 20-24) představuje samostatný, v podstatě profesionální přínos k diplomacie, a zdaleka přesahuje úroveň diplomové práce v oboru dějin křesťanského umění. Podobně velmi důkladným způsobem postoupila autorka i v případě klíčového obrazového pramene ke středověké historii Jihlavy a jejího farního chrámu, nástěnné malby nejstarší městské veduty v České Republice v presbytáře minoritského kostela v Jihlavě, která se obecně datuje do doby kolem 1436. Provedla podrobnou vnější a vnitřní kritiku nejenom samotné veduty, ale i všech jejích zápisů, dokonce i zde sestavila řadu novověkých kopií a tak se jí docela věrohodným způsobem podařilo vymezit skutečnou autentičnost pozdně středověkého díla zakrytého pod barokní přemalbou, a tím určit jeho vypovídací hodnotu a historickou funkci v paměti měšťanstva, velmi tu oceníme odkaz na švýcarské bádání (33-36).

Popis současné stavby kostela sv. Jakuba je velmi podrobný a terminologicky dost vytříbený, zejména však oceníme, že si již zde autorka všimla některých detailů, které jsou pro stavebně historický rozbor nanejvýš důležité (např. přítomnost omítky, datujícího zápisu na krovu nebo spolií ze staršího předchůdce v jižním průčelí chrámu). Podobně najdeme zde i vzájemnou komparaci a korelaci jednotlivých součástí i architektonických článků, která je naprosto zásadní pro sestavení stavební stratigrafie této svatyně (25-29).

V následujícím stručném přehledu historického a stavebního vývoje farního centra a chrámu sv. Jakuba v rámci dějin města Jihlavy autorka sice žádné významné události nevynechala, a to zejména městské požáry, válečné dění i všechnu stavební činnost od 13. století až dodnes. Avšak pro historii svatojakubského kostela získala autorka až do konce 19. stol. všechna historická data z někdy historiograficky příliš nespolehlivé vlastivědné literatury (Z. Jaroš, apod.), nebo z uměleckohistorických prací, které se zpravidla s písemnými prameny příliš neporadí, pokud je vůbec vnímají (D. Líbal, M. Patrný-Š. Koníček-A. Mudra). Vzhledem k tomu, že se autorka na několik místech pokusila, i když vždy s velikým otazníkem, identifikovat historické zprávy o stavebních činnostech přímo v architektuře chrámu sv. Jakuba, by bylo zajisté vhodněji vycházet tu zásadně z originálního znění písemných pramenů, ale vzhledem k obrovským, a většinou nezpracovaným archivním fondům týkající se přímo či nepřímo svatojakubské farnosti by to nepochybně představilo pracovní úkol, který zdaleka přesahuje rámec diplomové práce. Právě proto ale musíme vysoce ocenit, že autorka zmapovala veškeré restaurace z konce 19. a ze začátku 20. století na základě zatím nepublikovaných písemných pramenů, které nepochybně získala samostatným archivním průzkumem (46-52) - podařilo se jí tak poprvé přesně určit všechny stavební

zásahy v nejnovější době, které dnes namnoze zkreslují vypovídací hodnotu umělecko- a stavebně historického fondu, což musíme považovat jako další významný přínos k bádání.

V kapitole o nejstarší fázi výstavby svatojakubského chrámu autorka správně počítá se vznikem románského předchůdce, jenž byl nejprve ještě filiálním vztahu k mateřskému kostelu sv. Jana Křtitele ve předlokační trhové osadě Stará Jihlava – pro toto hypotézi lze m.j. uvést dlouhou řadu analogií třeba z městotvorného procesu Českých Budějovic (Staré Budějovice), Prachatic (Staré Prachatic), Pardubic (Pardubičky), ale i ze zahraničí, které by zajisté dále objasnily velmi nejasné počátky farního centra při jihlavském městském chrámu, je ale pravda, že autorka řešila tuto problematiku již ve své bakalářské práci i v následné publikaci. Souvislost mezi výstavbou městského chrámu a hospodářskou prosperitou vznikající Jihlavy, jak ji vystihla autorka, je ale nesporná, a analogie z Uničova nanejvýš přínosná (s. 54 a 62).

Již při úvahách možné stavební podoby staršího předchůdce autorka m.j. prokazuje plnou recepci nejnovějšího stavu umělecko-historického průzkumu sakrální architektury 13. století v českých zemích i ve středoevropském kontextu. Tyto znalosti autorka plně rozvíjí teprve při rozboru nejstarší fáze stávajícího chrámu s dominikánským kostelem sv. Kříže. Kromě toho ale prokazuje autorka při dataci zániku staršího předchůdce a výstavby stávajícího chrámu svoji skvělou schopnost plně interdisciplinární interpretace všech písemných pramenů spolu s nejnovějšími archeologickými nálezy pod jižní částí chrámu, ale zejména pak se stavebně historickými prameny: inventarizací a petrografickým průzkumem zazděných architektonických článků a metodicky velmi vyspělou i opatrnou aplikací měření susceptibility těchto druhotně použitých stavebních kamenů v podstatě přinesla jako první badatelka velmi významné, a dost průkazné doklady k teorií existence staršího, románského předchůdce svatojakubského chrámu a zejména pak jeho možného zániku požárem kolem poloviny 13. století (s. 56-61) – nejstarší stavební vývoj městského chrámu v Jihlavě, o kterém bádání dosud vyslovila jen často se odporující hypotéze, se může tak zásluhou vlastní badatelské činnosti autorky konečně opírat o prokázaná stavebně historická fakta, což je nepochybně největší vědecký přínos této práce.

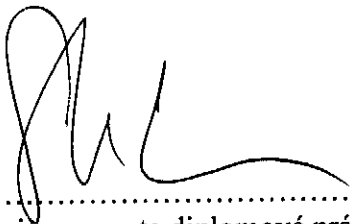
V rámci širšího umělecko-historického rozboru a interpretace architektonické podoby svatojakubského chrámu přistoupila autorka metodicky naprosto správně nejprve k srovnání uvnitř města Jihlavy s dominikánským kostelem sv. Kříže, pro který m.j. vypracovala podobně skvělou interdisciplinární analýzou s použitím i nepublikovaných výzkumných zpráv (T. Kyncl) přesnější a spolehlivější stavební vývoj, než dosud bádání předpokládalo (viz zejm. s. 69). Teprve potom se pokusí zařadit tato díla do kontextu raněgotické tvorby v Čechách a ve středoevropském kontextu, přičemž přináší celou řadu velmi vhodných analogií i z oblastí Svaté Říše Římské. Kromě velmi zajímavých úvahách o možných

společenských skupin stavebníků a podporovatelů svatojakubského chrámu a dominikánského kostela i o ideálním náboji jejich architektonického ztvárnění si však obzvlášť ceníme, že se autorka pokusila objasnit možné důvody aplikace prvoplánové síňové dispozice již v nejstarší stavební fázi trojlodí sv. Jakuba. Přes to, že známe z architektury farních kostelů v říši Přemysla Otakara II. ve 3. čtvrtině 13. století vlastně jen tři další případy (sv. Václav v Olomouci, sv. Bartoloměj v Kolíně a chrám sv. Martina a p. Marie v Hainburgu n. Dunajem), zůstává otázka tak raného proniknutí síňové dispozice do architektury raně gotických farních kostelů ve střední Evropě totiž bádáním zatím dost nevyjasněná – z tohoto důvodu považujeme i tyto úvahy a hypotézy autorky za velmi přínosné. Podobně je tomu i v předposlední kapitole o vztahu jihlavského farního chrámu sv. Jakuba k staršímu svatyně sv. Jana Křtitele v předlokační Staré Jihlavě: I zde se autorce podařilo na základě pečlivého a kritického rozboru všech písemných pramenů a s použitím nedalekých analogií a zahraniční literatury podrobně a spolehlivě rekonstruovat dlouhodobý proces translokace farního centra – netřeba podotknout, že tento nesmírně důležitý, a pro české země navíc naprosto typický prvek tvorby měst ve 13. století je zatím jen na málokde tak dobře prozkoumán. V závěrečné syntezě autorka velmi přehledně a dobře shrnula všechny svoje posudky a na základě toho se jí podařilo položit celou řadu otázek, na které by mohlo budoucí interdisciplinární bádání navázat.

Za naprosto vynikající musíme i označit velmi rozsáhlou a kvalitní obrazovou přílohu, která obsahuje nejenom běžné veduty, mapy, staré stavební plány a fotodokumentace, ale i zaměření celého chrámu s vyznačením jednotlivých stavebních fází a kresební dokumentace geomagnetického průzkumu a kamenických značek na zazděných člancích v jižní obvodové zdi.

Ze všech uvedených důvodů jednoznačně doporučuji předkládanou diplomovou práci Dany Vodákové k obhajobě.

V Praze, dne 3. září 2008

.....
podpis oponenta diplomové práce